

ВІДГУК
офіційного опонента – кандидата юридичних наук, професора
Йосифовича Данила Ігоровича
на дисертаційне дослідження Браславця Яна Юрійовича
на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення підтримки
економічної конкуренції в Україні»,
подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми

Функціонування конкурентного середовища є однією з базових умов розвитку ринкової економіки, ефективного використання ресурсів, стимулювання підприємницької ініціативи та забезпечення економічної стійкості держави. Водночас сучасне розуміння конкуренції не може обмежуватися лише сферою приватно-правових відносин між суб'єктами господарювання. Значна частина умов доступу до ринку, отримання дозволів і ліцензій, користування інфраструктурою, участі у публічних закупівлях, одержання державної допомоги та здійснення діяльності у регульованих секторах безпосередньо залежить від рішень органів публічної адміністрації. Тому якість адміністративно-правового регулювання істотно впливає на фактичний стан конкуренції.

Актуальність дисертаційного дослідження Я. Ю. Браславця визначається необхідністю переосмислення ролі публічної адміністрації у конкурентній сфері. Адміністративне рішення здатне не лише реалізовувати приписи конкурентного законодавства, але й саме створювати конкурентні переваги або обмеження. Непрозорі критерії допуску до ринку, надмірна дискреція, неоднакове застосування правил, вибіркове надання ресурсів або дозволів можуть призводити до антиконкурентного ефекту навіть за відсутності формального порушення класичних антимонопольних заборон. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування адміністративно-правової моделі, здатної виявляти та

мінімізувати такі ризики на стадії підготовки і прийняття управлінських рішень.

Вагомим чинником актуальності є євроінтеграційний курс України. Наближення національної системи захисту конкуренції до стандартів Європейського Союзу потребує не лише оновлення матеріальних норм, а й удосконалення процедур, інституційної взаємодії, стандартів мотивування, участі заінтересованих осіб та судового контролю. Саме адміністративна процедура забезпечує практичне перетворення принципів законності, пропорційності, рівності та правової визначеності на конкретні вимоги до діяльності органів влади.

Особливого значення досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення. Масштабні державні закупівлі, перерозподіл бюджетних і міжнародних ресурсів, реалізація відбудовчих програм, державна допомога окремим секторам та посилене регулювання критично важливих ринків створюють об'єктивну потребу в оперативному адміністративному втручанні. Одночасно це збільшує ризики концентрації економічної влади, непрозорого доступу до ресурсів, дискримінаційних рішень та формування закритих ринків. За таких умов підтримка конкуренції стає складовою не лише економічної політики, а й економічної безпеки та стійкості держави.

З огляду на викладене тема дисертації «Адміністративно-правові засади забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» є своєчасною, суспільно значущою та такою, що відповідає сучасним потребам науки адміністративного права, правотворчої і правозастосовної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості. Автор послідовно визначає наукову проблему, формулює мету і завдання дослідження, окреслює його об'єкт і

предмет та обирає методологічний інструментарій, що відповідає характеру поставлених завдань.

Методологічна база роботи ґрунтується на поєднанні загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Методи аналізу та синтезу використано для розкриття сутності економічної конкуренції як об'єкта публічного адміністрування; діалектичний метод – для дослідження розвитку правового регулювання та еволюції підходів до державної конкурентної політики; системно-структурний і структурно-функціональний – для характеристики механізму адміністративно-правового забезпечення конкуренції та системи його суб'єктів; порівняльно-правовий – для співставлення української моделі з європейськими стандартами; формально-юридичний і логіко-семантичний – для аналізу нормативного матеріалу та уточнення понятійно-категоріального апарату. Такий набір методів дозволив автору дослідити проблему як на теоретичному, так і на інституційно-процедурному рівнях.

Належному рівню достовірності отриманих результатів сприяє використання значного масиву наукових, нормативних, судових та аналітичних джерел. Список використаних джерел містить 250 найменувань. У дисертації проаналізовано норми Конституції України, законодавство про захист економічної конкуренції, діяльність Антимонопольного комітету України, регуляторні та процедурні акти, судову практику, а також документи та підходи інституцій Європейського Союзу. Така джерельна база забезпечує можливість комплексного розгляду досліджуваної проблематики.

Структура дисертації є логічною та відповідає поставленим завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 262 сторінки, з них основний текст – 202 сторінки, список використаних джерел – 32 сторінки (250 найменувань), додатки – 11 сторінок.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції» (с. 31–102) дисертант розкриває соціально-правову природу конкуренції, досліджує добросовісну конкуренцію як елемент економічного публічного порядку, аналізує нормативно-інституційні засади регулювання конкуренції в Україні та Європейському Союзі, формує концептуально-методологічну основу подальшого дослідження. Позитивним є вихід автора за межі суто антимонопольного підходу та розгляд конкуренції як об'єкта і водночас орієнтира публічного адміністрування.

Другий розділ «Інституційно-процедурний механізм адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» (с. 107–147) присвячено системі органів публічної адміністрації, адміністративним провадженням та судовому контролю. Автор обґрунтовано показує, що ефективність забезпечення конкуренції залежить не лише від формального обсягу повноважень Антимонопольного комітету України, але й від узгодженості діяльності секторальних регуляторів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів дозвільної системи та інших органів, рішення яких можуть істотно впливати на структуру ринку.

У третьому розділі «Проблеми реалізації та напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в умовах євроінтеграції» (с. 157–207) визначено системні недоліки чинної моделі, досліджено стандарти належного врядування та запропоновано комплекс напрямів переходу від фрагментарної і реактивної моделі до превентивної, процедурно впорядкованої та інституційно узгодженої системи. Висновки до розділів і загальні висновки логічно випливають з основного тексту дисертації.

Практична спрямованість дослідження підтверджується конкретними пропозиціями щодо підвищення вимог до мотивування адміністративних рішень, обмеження надмірної дискреції, запровадження попередньої оцінки конкурентних

наслідків управлінських рішень, посилення процедурних прав заінтересованих осіб, удосконалення міжвідомчої координації та судового контролю. Результати роботи впроваджено у наукову діяльність та освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ, а також у практичну діяльність АО «Південно-Українська Міжнародна асоціація адвокатів».

Основні положення дисертації апробовано на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних заходах у 2024–2025 роках. За темою дослідження опубліковано 11 наукових праць, серед яких 6 наукових статей, у тому числі 5 у наукових фахових виданнях України та 1 у періодичному виданні іноземної держави, а також 5 тез доповідей. Тематика публікацій відповідає основним напрямам дисертаційного дослідження.

Таким чином, зміст, структура, методологія та джерельна база роботи дають підстави вважати сформульовані наукові положення, висновки і рекомендації достатньо обґрунтованими та достовірними.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається комплексним адміністративно-правовим підходом до забезпечення підтримки економічної конкуренції як системного напрямку діяльності публічної адміністрації. Автор не обмежується аналізом заборон антиконкурентної поведінки, а досліджує вплив адміністративних процедур, інституційної організації, дискреційних повноважень, стандартів мотивування та судового контролю на фактичний стан конкурентного середовища.

Заслуговує на позитивну оцінку сформульована автором цілісна адміністративно-правова концепція економічної конкуренції як комплексного публічно-правового інституту, що функціонує на нормативному, інституційному, процедурному та аксіологічному рівнях. У межах такого підходу конкуренція обґрунтовується як самостійна публічна цінність і як критерій якості діяльності

органів публічної влади. Це дозволяє суттєво розширити предмет адміністративно-правового аналізу конкурентної сфери.

Важливим результатом є авторське визначення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції як системи правових норм, адміністративних процедур, інституційних механізмів і практик публічного адміністрування, спрямованих на формування, підтримання та відновлення конкурентного середовища, а також на мінімізацію адміністративних рішень і дій, здатних створювати необґрунтовані бар'єри входу, вибіркові переваги чи інші антиконкурентні викривлення. Запропонована дефініція поєднує матеріальні, процедурні та інституційні складові відповідного механізму.

Оригінальним науковим положенням є введення до понятійного апарату категорії «конкурентно-чутливе управлінське рішення». Автор пов'язує її з нормативними або індивідуальними актами публічної адміністрації, які прямо чи опосередковано впливають на умови доступу до ринку, формують вибіркові переваги або бар'єри входу та можуть спричинити обмеження чи спотворення конкуренції. Практична цінність цієї категорії полягає у можливості виявляти конкурентний ризик до моменту настання негативних наслідків.

Логічним продовженням цієї конструкції є розроблений автором тест конкурентної нейтральності адміністративної процедури. Він передбачає перевірку легітимності мети втручання, визначеності критеріїв допуску до ринку, реальності участі заінтересованих осіб, наявності менш обтяжливих для конкуренції альтернатив, відповідності заходу принципу пропорційності та існування механізму перегляду або самокорекції помилкового рішення. Такий тест може розглядатися як перспективний інструмент превентивного адміністративного контролю.

Позитивної оцінки заслуговує розробка положення про добросовісну конкуренцію як елемент економічного публічного порядку та адміністративно-

правовий інструмент забезпечення публічного інтересу. Дисертант переконливо показує, що добросовісність конкурентного середовища залежить не лише від поведінки суб'єктів господарювання, але й від характеру адміністративного впливу держави. Непрозорі регулювання, дискримінаційні умови доступу або вибіркові адміністративні переваги здатні самі по собі спотворювати конкуренцію.

Науково значущим є підхід автора до системи органів публічної адміністрації у сфері конкуренції. У підрозділі 2.1 (с. 107–121) показано, що конкурентна політика реалізується у взаємодії антимонопольного контролю, галузевого регулювання, державної допомоги, закупівельної політики, ліцензування та дозвільної діяльності. Це дозволяє розглядати інституційне забезпечення конкуренції не як діяльність одного спеціалізованого органу, а як мережу взаємопов'язаних компетенцій.

Схвалення заслуговує дослідження адміністративних проваджень у сфері забезпечення і захисту конкуренції як спеціалізованої процесуальної форми публічно-владної діяльності. Автор акцентує на необхідності забезпечення права бути вислуханим, доступу до матеріалів справи, розумних строків, належного доказування та мотивування, що наближає спеціальні конкурентні процедури до стандартів загальної адміністративної процедури.

Важливим є висновок про подвійний характер судового контролю. Судове оскарження розглядається не лише як спосіб відновлення порушених прав, а й як інструмент дисциплінування адміністративної практики. Правові позиції судів щодо пропорційності, мотивування, достатності доказів та істотності процедурних порушень формують стандарти, які органи публічної адміністрації повинні враховувати ще під час підготовки майбутніх рішень.

Значну теоретичну і прикладну цінність мають положення підрозділу 3.2 (с. 173–191) щодо належного врядування у конкурентно-чутливих сферах. Автор виділяє конкурентну нейтральність публічної влади, процедурну якість

правозастосування, координаційну узгодженість органів та змістовний судовий контроль. Перевагою роботи є те, що європейські стандарти розглядаються не як декларативний набір принципів, а як вимоги, що мають бути трансформовані у конкретні процедурні механізми.

Практично значущими є сформульовані у підрозділі 3.3 (с. 192–207) пропозиції щодо формування єдиної процедурної основи прийняття конкурентно-чутливих рішень, конкретизації меж дискреції, обов'язку мотивувати вибір варіанта рішення, попереднього врахування конкурентних наслідків регуляторних, дозвільних та інших адміністративних актів, а також посилення координації між Антимонопольним комітетом України та іншими органами публічної влади.

У цілому наукові результати дисертації мають авторський характер, є внутрішньо узгодженими і створюють основу для подальшого розвитку адміністративно-правової доктрини у сфері захисту конкуренції. Робота виконана українською мовою, виклад матеріалу є послідовним і юридично грамотним. За результатами ознайомлення з дисертацією та публікаціями здобувача підстав для висновку про наявність академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Поряд із зазначеними позитивними характеристиками окремі положення дисертації потребують додаткової аргументації або уточнення та можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту.

1. У підрозділі 1.2 «Добросовісна конкуренція як елемент економічного публічного порядку та адміністративно-правовий інструмент забезпечення публічного інтересу» (с. 49–67) автор переконливо обґрунтовує взаємозв'язок конкуренції, публічного інтересу та економічної безпеки. Водночас поняття публічного інтересу використовується досить широко. На наш погляд, доцільно було б чіткіше сформулювати критерії, за якими конкретна мета державного

втручання може визнаватися публічним інтересом, достатнім для обмеження конкуренції, та визначити межі допустимого відступу від конкурентної нейтральності заради безпеки, соціальної політики або повоєнного відновлення.

2. У цьому ж підрозділі (с. 61–66) автор слушно акцентує на особливому значенні конкуренції в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, зокрема для прозорого розподілу бюджетних і міжнародних ресурсів, доступу до відбудовчих проєктів і державних програм. Водночас ця проблематика могла б отримати більш системний розвиток у третьому розділі. Доцільно було б окремо визначити адміністративно-правові критерії допустимості тимчасових конкурентних обмежень у воєнний період, співвідношення вимог оперативності та конкурентної нейтральності, а також механізми повернення до звичайних конкурентних процедур після припинення надзвичайних обставин

3. У підрозділі 2.1 «Система органів публічної адміністрації у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції» (с. 107–122) значну увагу приділено необхідності координації Антимонопольного комітету України з галузевими регуляторами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічної адміністрації. Проте механізм такої координації розкрито переважно на концептуальному рівні. Робота виграє б від детальнішого визначення юридичних форм взаємодії: у яких випадках конкурентна оцінка має бути обов'язковою, який правовий характер повинні мати висновки Антимонопольного комітету України та які наслідки має їх неврахування органом, що приймає остаточне рішення.

4. У підрозділі 2.2 «Адміністративні провадження у системі забезпечення та захисту економічної конкуренції» (с. 122–134) автор обґрунтовує необхідність нормативної уніфікації процедурних стандартів. Погоджуючись із загальним напрямом цієї пропозиції, слід зазначити, що різні категорії конкурентних проваджень мають істотні функціональні відмінності: розгляд справ про

порушення, контроль концентрацій, державна допомога, погоджувальні та превентивні процедури не є тотожними за предметом доказування, строками та інтенсивністю втручання. Тому доцільно було б чіткіше відмежувати мінімальний універсальний процедурний стандарт від спеціальних правил, які об'єктивно мають зберігатися для окремих видів проваджень.

5. У підрозділі 3.2 «Стандарти належного врядування у сфері захисту конкуренції та їх адаптація в системі публічного адміністрування України» (с. 173–191) до ключових складових віднесено конкурентну нейтральність, процедурну якість, координаційну узгодженість та змістовний судовий контроль. Така модель є перспективною, однак потребує подальшої операціоналізації. Не цілком зрозуміло, чи є ці складові рівнозначними, яким чином має оцінюватися їх дотримання на практиці та як вирішувати ситуації, коли забезпечення одного стандарту об'єктивно обмежує інший, наприклад оперативність державного втручання у кризовій ситуації вступає у суперечність із повнотою процедурної участі заінтересованих осіб.

6. У підрозділі 3.3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» (с. 192–207) та у загальних висновках (с. 216–219) сформульовано значний комплекс пропозицій щодо змін до чинного регулювання. Разом із тим низка рекомендацій має рамковий характер. Практична завершеність роботи була б вищою, якби автор запропонував редакції окремих ключових норм законодавства, зокрема щодо поняття конкурентно-чутливого управлінського рішення, обов'язку проведення конкурентної оцінки та процедурних наслідків недотримання відповідних вимог.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а окреслюють можливі напрями подальшого розвитку сформульованих автором наукових положень.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Браславця Яна Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є актуальним, самостійним, комплексним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати щодо формування сучасної адміністративно-правової моделі забезпечення конкурентного середовища.

Роботу виконано на належному теоретичному та методологічному рівні. Її зміст відзначається логічністю, послідовністю та практичною спрямованістю. Сформульовані у дисертації положення щодо адміністративно-правового забезпечення конкуренції, конкурентно-чутливих управлінських рішень, тесту конкурентної нейтральності, процедурних стандартів, інституційної координації та судового контролю мають теоретичне і прикладне значення для розвитку науки адміністративного права та вдосконалення практики публічного адміністрування.

Основні результати дослідження належним чином апробовані, відображені у наукових публікаціях та впроваджені у наукову, освітню і практичну діяльність. Зміст публікацій загалом відображає основні положення та висновки дисертації.

За сукупністю критеріїв актуальності, наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, ступенем обґрунтованості й достовірності одержаних результатів дисертація Браславця Яна Юрійовича на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» повністю відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року

№ 40 (зі змінами). З огляду на викладене Браславець Ян Юрійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

Навчально-наукового інституту з підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної поліції

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

Данило ЙОСИФОВИЧ

